

اسماءات واصل
مدرس زبان عربی تهران
مركز تخصصي نشر و علوم قرآن حضرت زینب (س)
سطح: ۳
سال تحصیلی: ۹۱-۹۲
نیم سال اول

نام دانشجو:	اصفهان
نام رشته:	آران و بیدگل
تاریخ ثبت نام:	۹۲/۳/۱۹
شماره ثبت نام:	۱۷
نام استاد:	دکتر فهیمی تبار

موضوع:	زبان قرآن
محل:	زبان قرآن
کتاب:	فصلهای ۱-۶-۸-۹-۱۰-۱۲
نشر:	-
نسخه:	-

نام و نام خانوادگی :

مدت : ۶۰ دقیقه

۱- واژه های زیر را تعریف کنید. (۳ نمره)

زبان معیار: .....

رفتار زبانی : .....

روان شناسی زبان : .....

مجاز عقلی: .....

فعل گفتاری : .....

زبان شناسی : .....

۲- مهمترین ویژگی گروه های اهل حدیث و معتزله را فقط نام ببرید. (۲ نمره)

۳- نظریه ظاهر گرایان را نوشته آن را نقد کنید؟ (۲نمره)

۴- مراد از عصری نگری مفاهیم قرآن چیست ؟ شرح دهید. (۲ نمره)

۵- چرا برخی ورود هر گونه مجاز در قران را نفی کرده اند؟ دلیل آنها را بیان و سپس نقد نمایید. (۳ نمره)

۶- آیا می توان مفاد دین را به ذاتی و عرضی تقسیم کرد؟ چرا؟ (۲ نمره)

۷- با توجه به فقدان صدق و کذب در جملات انشایی چگونه می توان جملات انشایی قران را به واقع گویی توصیف کرد؟

توضیح دهید. (۳ نمره)

« دو سؤال ذیل ویژه کسانی است که کنفرانس نداشته اند »

۱- مراد از ذو اضلاع چیست؟ آن را با مثال توضیح دهید. (۱.۵ نمره)

۲- در چگونگی فرایند اعطای صفت به لفظ که سبب خطور معنا می شود چند دیدگاه وجود دارد؟ آنها را توضیح دهید. (۱.۵

نمره)

شماره ورودی: فصل اول - فصل ششم - فصل هشتم - فصل نهم - فصل دهم - فصل دوازدهم

شماره ثبت: تحلیل زبان قرآن و روش‌شناسی فهم آن (سعیدی روشن)

موضوع: علوم قرآن ۳

تاریخ: ۱۳۹۴/۰۶/۱۴

کد امتحان: ۶۹۳۳/۴۶

مرکز آموزش های غیر حضوری حوزه های علمیه خوارزم
امور امتحانات
(ط ۳)

شماره پاندم سطح اول: .....
شماره پاندم سطح دوم: .....
شماره پاندم سطح سوم: .....
شماره پاندم سطح چهارم: .....
شماره پاندم سطح پنجم: .....
نوع امتحان: امتحان کتبی / امتحان شفاهی
تاریخ برگزاری: ۱۰ صبح / ۲۰ صبح / ۲۰ عصر
مدت برگزاری: ۹۰ دقیقه

• نصاب تحصیلی شهریور ۹۴-۹۳ رشته تفسیر و علوم قرآن ورودی مهر ۹۳

نام و نام خانوادگی: ..... کد ملی: ..... حوزه امتحانی: استان: ..... آستان: .....

*** توجه: پاسخگویی به یکی از سؤالات ۲ نمره‌ای اختیاری است. ***

۰/۱۵

۱- در آیه شریفه «وَ آخِي هَارُونَ هُوَ أَفْصَحُ مَنِّي لِسَانًا فَارْسِلْهُ مَعِيَ رِدْءًا» (قصص: ۳۴) لسان به کدام معنی است؟

- الف. عضوی در دهان
- ب. برهان و استدلال
- ج. لغت و گویش
- د. تکلم و گفتار

۰/۱۵

۲- لازمه دیدگاهی که میان صفات خدا و آفریدگان تفاوت قائل است چیست؟

- الف. اثبات هدف‌مندی خلقت جهان هستی
- ب. تعطیل محض و انکار شناخت مبدأ
- ج. نفی هر گونه اعتقاد به ماوراء الطبیعه
- د. اثبات جهان‌بینی اسلامی

۰/۱۵

۳- به نظر نویسنده کتاب «بسط تجربه نبوی»، اسلام عقیدتی و اسلام تاریخی، به ترتیب عین ذاتیات است یا عین عرضیات؟

- الف. هر دو عین ذاتیات
- ب. هر دو عین عرضیات
- ج. اولی عین ذاتیات و دومی عین عرضیات
- د. اولی عین عرضیات و دومی عین ذاتیات

۰/۱۵

۴- معقول‌ترین رهیافت در زبان قرآن چیست؟

- الف. جهانی بودن
- ب. عرفی بودن
- ج. زبان هدایت
- د. جاودانگی

۰/۲

۵- در بحث ارتباط لفظ و معنا، از نظر شهید صدر (ره) واضح چه کسی می‌تواند باشد؟

.....

.....

.....

.....

۰/۲

۶- ویژگی چند ساحتی بودن متن قرآن کریم را توضیح دهید.

.....

.....

.....

.....

۷- با توجه به بحث زبان قرآن، پیوند کلام و فلسفه اسلامی با زبان شناسی را به اختصار تبیین کنید.

۲

۸- اساسی ترین عامل تشابه برخی از آیات قرآن چیست؟ توضیح دهید.

۲

۹- علامه طباطبایی (ره) آیه موسوم به «ذر» یا «میثاق» را بر چه اساسی و چگونه تفسیر کرده است؟

۲

۱۰- آیا روایات دال بر ظاهر و بطن در قرآن می تواند منشأ نمادنگاری قرآن تلقی شود؟ چرا؟

۲

۱۱- به تفصیل بیان کنید که بین «باید» و «نباید» شرعی چه ارتباطی وجود دارد؟

۲

۱۲- دو نقد بر ایده‌ای که می‌گوید، دلیلی نداریم که احکام قرآنی (مانند قصاص، جهاد و ارتداد) برای مسلمانان امروز هم التزام شرعی داشته باشد. را بنویسید.

۲

۱۳- از ویژگی‌های زبان شناختی قرآن ذو اضلاع بودن است این ویژگی را توضیح دهید.

۲

۱۴- چرا جاودانگی قرآن مانع از آن است که زبان آن در قلمرو زبان عرف عام مردم انحصار یابد؟

۲

موفق باشید.

سازمان آموزش عالی غیر حضوری
وزارت عالی تعلیم و تربیت

امتحانات غیر حضوری (سطح ۳)

ساعت برگزاری: ۱۰	نمره: ۲۰	مدت آزمون: ۹۰ دقیقه
شماره نام صحیح ۱۱	نمره عدد	نمره حرف
شماره نام صحیح ۱۱	نمره عدد	نمره حرف

نیمسال دوم تحصیلی ۹۴-۹۳
گرایش تفسیر ورودی مهر ۹۳

کد امتحان:	۶۹۳۲/۱۰
تاریخ:	۱۳۹۴/۰۳/۱۷
نوع امتحان:	علوم قرآن ۳
کتاب:	تحلیل زبان قرآن و روش‌شناسی فهم آن (محمد باقر سعیدی روشن)
شماره‌ها:	فصل‌های ۱، ۶، ۸، ۹، ۱۰ و ۱۲ (ص ۲۲-۱۹) و (ص ۲۲۶-۲۰۵)

نام و نام خانوادگی: ..... کد ملی: ..... شماره آزمون-اسان: ..... استاد: .....

*** توجه: پاسخگویی به یکی از سوالات ۲ نمره‌ای اختیاری است. ***

۰/۵

۱- واژه «لسان» در آیه شریفه «وَلِسَانًا وَشَفْتَيْنِ» (بلد: ۴)، به کدام معنی است؟ فصل ۱ ص ۱۱ س ۳ و ۴

- الف. لغت و گویش
- ب. عضوی در دهان
- ج. ابزار یا قوه تکلم و اظهار ما فی الضمیر
- د. تکلم و گفتار حاصل شده از حروف و صداها

۰/۵

۲- کدام یک از علوم زیر به طور چشم‌گیری، به طرح مسائل زبان‌شناختی و تحلیل قواعد معناشناسی و هرمنوتیک می‌پردازد؟ فصل ۶ ص ۲۲۵ و ۲۲۶ س ۲۲

- الف. کلام اسلامی
- ب. علم قرائت
- ج. علوم ادبی
- د. اصول فقه

۰/۵

۳- از نظر باطنیان، «ناطق» و «اساس» به ترتیب بر چه کسانی اطلاق می‌شود؟ فصل ۸ ص ۲۶۷ س ۱۰ و ۱۱ و ۱۲

- الف. وصی پیامبر (ص) - صاحب تأویل
- ب. صاحب شریعت - صاحب تأویل
- ج. صاحب شریعت - ظاهر
- د. ظاهر - صاحب شریعت

۰/۵

۴- معمول‌ترین رهیافت در زبان قرآن کدام است؟ فصل ۱۲ ص ۲۸۶ س ۱۵ و ۱۶

- الف. تک وجهی و عرفی
- ب. اخلاقی
- ج. هدایت
- د. فلسفی

۲

۵- سطوح «نظام آوایی» و «نظام دستوری» را با ذکر مثال توضیح دهید. فصل ۱ ص ۱۴ س ۴ و ۸-۲ نمره

پاسخ: سطح نظام آوایی: صداها و قواعد ترکیب آنها که ساخت‌های آوایی را می‌سازند نخستین سطح از ظهور گفتاری زبان است که واج‌شناسی نام دارد. کلمه «بار» از حروف «ب»، «ا» و «ر» تشکیل شده است که به هر یک از صداها این کلمه، را به اعتبار تلفظ، واج می‌گویند.

سطح نظام دستوری: نشانه‌های زبان و قواعد ترکیب آنها به منظور ساختن کلمات، عبارات و جملات، سطح دیگری از نمود گفتاری زبان است. این سطح خود دو بخش صرف و نحو دارد، که در بخش صرف نشانه‌های ساده و ترکیب تک واژه‌ها تا حد کلمات مشتق مثل «باغبان» و کلمات مرکب مثل «کتابخانه» یاد می‌شود. در بخش نحو نیز شیوه ترکیب کلمات تا سطح گروه و انواع آن، مانند گروه اسمی، فعلی و حرف اضافه‌ای و... مورد توجه قرار می‌گیرد.

۲

۶- دو جهت پیوند دین و زبان در فرهنگ اسلامی را شرح دهید. فصل ۶ ص ۲۰۶ س ۱۰-۲ نمره

پاسخ: ۱. پیوند میان زبان و دین، به ویژه متن قرآن کریم، در فرهنگ اسلامی بسیار ژرف و مستحکم است. پیش از هر چیز تصریح متن قرآن به این که ساختار آیات و سوره قرآن رهاورد وحی الهی است و قرآن به لفظ و معنا فرود آمده از سوی خداست، موجبی خاص برای این ژرفایی است. گویا اساس اعجاز و تحدی قرآن با مخالفان نیز در پرتو همین نکته ملاحظه می‌شود. این واقعیت سترگ منشأ روی آوری دوست و دشمن در ساحت متن استوار و سیاق روح‌نواز قرآن که همان کتاب دعوت پیامبر(ص) اسلام بود، گردید. ۲. مسلمانان این کتاب شریف را به چشم شناسنامه اعتقادی و آیین هویت ایمانی خود می‌نگریستند و سعادت و نیکروزی دنیا و غنای خویش را در پرتو آن می‌جستند و روان خود را در زلال آن صفا می‌دادند. «دارالقرائت» نخستین محفل علمی - ایمانی مسلمانان، با حضور و اشراف پیامبر خدا (ص) بود که قرآنیان در آنجا با دقت و سخت‌کوشی به تعلیم و تعلم قرائت درست کلام خدا اهتمام می‌ورزیدند.

۷- ویژگی‌ها و هدف تحلیل‌های ناسوتی از وحی را توضیح دهید. ص ۲۷۷ فصل ۸ - ۲ نمره

پاسخ: این نوع تحلیل‌ها، تلاش کسانی است که می‌کوشند تا وحی را از بن (ریشه) یک امر طبیعی و زمینی به شمار آورند نه الهی و متافیزیکی. این دیدگاه یک بار با زبان دانش جدید روان‌شناسی و علوم اجتماعی نمودار می‌شود و معرفت وحیانی را تبلور شخصیت باطنی یا نبوغ شخصی و اجتماعی می‌نامند گاه آن را در قلمرو مکاشفات و تجارب درونی، تأویل می‌برد که دامنه آن در حد شخص پیامبر (ص) و مناسبات اجتماعی وی برای آن حضرت ظهور یافته و استمرار این تجارب برای دیگران نیز خواهد بود و گاه دیگر با نام عقلانیت، دانش جدید، روش نقد تاریخی، اسطوره‌زدایی و نام‌های دیگر ظاهر می‌شود و از این طریق دانسته یا نادانسته می‌کوشد تا وحی را دست پرورده انسان و دستاوردی زمینی و عصری معرفی کند.

۸- انواع قرائن باز دارنده از معنای حقیقی را بیان نمایید. فصل ۹ ص ۲۹۷ س ۱۳ - ۲ نمره

جواب: قرائن بازدارنده از معنای حقیقی به طور عمده دو دسته‌اند. یک دسته قرائن لفظی و متنی است که خود بر دو گونه‌اند: گاه پیوسته با متن مورد نظر ماست و گاه قرائن لفظی ناپیوسته و مستقل دیگر است. دسته دوم قرائن عقلی است که خود گونه‌های مختلف دارد. برای مثال نگرش‌هایی که مفسر درباره خدا، انسان، دنیا، آخرت و مانند اینها دارد نقش تعیین کننده‌ای در شناسایی مصداق‌های مجازی و حقیقی آیات قرآن ایفا می‌کند.

۹- نظر قرآن پژوهان مسلمان را درباره «قلمرو مجاز در قرآن» شرح دهید. فصل ۹ ص ۳۰۱ س ۱۴ - ۲ نمره

پاسخ: قرآن پژوهان در عین پذیرش مجاز در قرآن، اساس مفاهیم قرآن را حمل بر معانی حقیقی می‌نمودند، مگر آن که قرینه و حجت روشنی بر معنای مجازی باشد. افزون بر آن که مجازهای موجود در قرآن نیز هرگز به مفهوم نمادهای عاری از واقعیت تلقی نمی‌گردید، خواه در معارف مربوط به الهیات و آخرت‌شناسی یا در قصص و داستان‌ها و رویدادهایی که قرآن گزارش می‌نماید.

۱۰- به سؤالات زیر پاسخ دهید. ص ۳۲۹ فصل ۹ - ۲ نمره

الف) آیا مفاد روایات دال بر ظاهر و باطن در قرآن می‌تواند منشأ نماد انگاری قرآن تلقی شود؟ چرا؟

پاسخ: خیر، زیرا با پذیرش سطوح طولی معنایی برای قرآن، رابطه معنای ظاهری با معنای باطنی نمی‌تواند خارج از چارچوب‌های زبان شناختی جستجو شود بلکه از لفظ دو معنای ظاهری و باطنی در طول هم فهمیده می‌شود، نه اراده معنای ظاهری لفظ اراده معنای باطنی را نفی می‌کند و نه اراده معنای باطنی، اراده معنای ظاهری را (۱/۵ نمره)

ب) گزاره‌های قرآنی در چه مواردی دارای مفهوم حقیقی یا مفهوم مجازی است؟ فصل ۹ ص ۳۲۹ س ۱۸ - (۵/۰ نمره)

پاسخ: گزاره‌های قرآن جز در موارد ضرب المثل‌ها و کنایات و مواردی که قرینه مستند بر معنای مجازی وجود دارد، دارای مفهوم حقیقی است.

۱۱- ارتباط بین «باید» و «نباید» شرعی چگونه است؟ کاملاً شرح دهید. فصل ۱۰ ص ۳۳۵ س ۱۳ - ۲ نمره

پاسخ: ریشه بایدها و نبایدهای شرعی همان ضرورت‌های عقلی و نشان دهنده ارتباط عینی میان واقعیت‌هاست که انسان به وسیله عقل آنها را کشف و شناسایی می‌کند، نه جعل و قرارداد. برابر این تبیین روشن می‌شود که میان فعل انسان و حصول نتیجه آن رابطه ضروری علی - معلولی برقرار است؛ یعنی در قیاس با وجود معلول، وجود علت ضرورت دارد؛ از آنجا که بایدها و نبایدهای شرعی برخاسته از مصالح و مفاسد واقعی هستند و با شرایط خاص خودشان (همراهی با نیت توحیدی) زمینه‌ساز کمال وجودی انسانند؛ در نتیجه شبیه همان رابطه‌ای که میان غذا خوردن و سیر شدن برقرار است، میان دستورهای شرعی و نتایج آنها نیز برقرار است.

۱۲- نظریه کسانی که مفاد دین را به «ذاتی» و «عرضی» تقسیم می‌کنند را توضیح دهید. فصل ۱۰ ص ۳۴۸ س ۲ - ۲ نمره

پاسخ:

این گروه، بسیاری از موضوعات مطرح در متون دینی را از عرضیات به شمار آورده و از ذات دین خارج می‌نمایند. آنان با توضیح این موضوع که ذات برهنه از عرضیات نداریم، زبان عربی، فرهنگ اعراب، و حوادث تاریخی وارد در کتاب و سنت، و... را از عرضیات دین شمرده، نتیجه گرفته‌اند اسلام به ذاتیاش اسلام است، نه به عرضیات.

۱۳- یکی از ویژگی‌های زبان شناختی قرآن «زبان ذو مراتب» است، آن را شرح دهید. فصل ۱۲ ص ۳۷۹ و ۳۸۰ س ۲۲ - ۲ نمره

پاسخ:

وحی الهی که ترجمان هستی انسان است، فطرت آدمی را مخاطب خویش می‌خواند، و پیام خود را به سوی او روان می‌سازد و گام به گام او را به سوی کمال واقعی پیش می‌برد. بدین روی آموزشگاه تربیتی قرآن با معانی تو در تو و سطوح گوناگون ظاهر و بطن، برای هیچ مرتبه‌ای از مراتب رشد و حرکت معنوی انسان فاقد پیام مناسب نیست. قرآن، هم حق ستیزان گریز پا را دعوت می‌کند که به سوی حق باز آیند و فطرت افلاکی خویش را در خاک تیره نیالیند و هم راکدان و درجاذگان را به تکاپو می‌خواند و هم رهروان گوناگون صراط مستقیم را مشمول خطاب خویش قرار می‌دهد. بنابر این وقتی قرآن از زیاد شدن هدایت و ایمان سخن می‌گوید، معلوم می‌شود که هدایت و ایمان ذو مراتب است، هم از این روی روشن می‌گردد زبان قرآن، نیز زبانی ذو مراتب و چند سطحی است.

۱۴- نظر علامه طباطبایی (ره) را در ارتباط با «مراتب چند سطحی معنای قرآن کریم» بنویسید. فصل ۱۲ ص ۳۸۱ س ۱۱ - ۲ نمره

پاسخ:

قرآن از نظر معنا مراتب مختلفی دارد، مراتبی طولی که مترتب و وابسته به یکدیگر است، و همه آنها در عرض، یکدیگر قرار ندارد، تا دشواری استعمال یک لفظ در بیشتر از یک معنا، یا... پیش آید. چه این که همه این معانی طولی، معانی مطابقی است و الفاظ آیات به دلالت مطابقی بر آنها دلالت دارد، البته هر معنایی مطلق به مرتبه‌ای از فهم است.